Talousvaliokunnalle, 15.3.2021

Lausunto Hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 58 a ja 58 b §:n muuttamisesta (HE 32/2021 vp)

Kokonaisuudessaan voidaan arvioida, että **lakiehdotuksen mahdollistamat toimet laskevat koronaviruksen leviämisnopeutta Suomessa,** mutta niiden suuruusluokkaa on vaikea arvioida.

Suurimman ongelman arvioinnin vaikeudelle tuottaa se, ettei **meillä ole tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon tartuntoja tähän mennessä on ravitsemusliikkeissä tapahtunut**. Tartunnanjäljitys toimii parhaiten silloin, kun pystymme selvittämään, ketkä ovat altistuneet tartunnansaaneelle, ja ravitsemusliikkeissä se on vaikeaa. Kiistatonta on se, että **tartuntoja voi ravitsemusliikkeissä tapahtua**, ja etenkin supertartuntatilanteissa **mikä tahansa tila, jossa on paljon ihmisiä, kuten ravitsemusliike, voi aiheuttaa epidemian nopeaa laajenemista.** Helsingin kaupungin epidemiologisen yksikön tiedot esityksen perusteluissa antavat tälle huomiolle anekdotaalista tukea.

Anekdotaalista tukea vahvempi on havainto, että kun tartuntojen määrä kasvaa, altistumisia tapahtuu ravitsemusliikkeissä vastaavasti kasvava määrä ja nämä osaltaan voivat ruuhkauttaa tartunnanjäljitystä. **Tartunnanjäljityksen ruuhkautuminen puolestaan kiihdyttää epidemiaa**.

Norjalaisessa ammattiryhmiä vertailevassa tutkimuksessa (1) syksyllä 2020 tarjoilijat ja baarityöntekijät olivat selvästi suuremmassa riskissä kuin työssäkäyvä väestö muuten: tämä viittaa siihen suuntaan, että **ravintolat ja baarit ovat riskialttiimpia ympäristöjä kuin muut työympäristöt**.

Kokonaisuudessaan epidemiatilanne on Suomessa melko tasainen. Viimeisimpien suositusten ja rajoitustoimien jälkeen viruksen uusiutumisluku (eli R-luku) on laskenut jonkun verran ja se on nyt 1:n hujakoilla. **Tosiasiallisesti epidemia saattaa olla nyt pienenemässä tai kasvamassa**. Sulkutilan todellista vaikutusta ei myöskään todennäköisesti vielä nähdä, vaan sitä voidaan tosiasiallisesti arvioida vasta ensi viikolla. Tilanne vaihtelee alueellisesti merkittävästi.

Epidemiatilannetta on vaikeuttanut paremmin leviävän ja vakavampaa tautia aiheuttavan B.1.1.7-muunnoksen leviäminen ja toisaalta helpottaa rokotuskattavuuden kiihtyvä kasvu. Koska rokotuskattavuus nousee suhteellisen hitaasti, **ravintolasulun loppuminen 28.3. voi johtaa tilanteeseen, jossa epidemia lähtee selkeään kasvuun**. Tämän takia tehokkaita tartuntoja estäviä toimia tarvitaan vielä 29.3. alkaenkin.

Eri sairaanhoitopiirit ovat Suomessa jälleen hyvin erilaisessa tartuntatautitilanteessa, joka tarkoittaa, että alueellinen harkinta on järkevää. Huomionarvoista on, että jos alueelliset ravitsemusliikkeiden sulkemiset johtavat siihen, että ihmiset liikkuvat enemmän siirtyäkseen alueelle, jossa ravitsemusliikkeet ovat auki, tämä osaltaan voi edesauttaa tartuntojen leviämistä. Koska kokonaisuudessaan tartuntamäärät ovat pieniä, yksikin superleviämistilanne voi pienempien sairaanhoitopiirien alueella tarkoittaa, että muunnos yleistyy äkillisesti. **Tämän takia suhtaudun varauksellisesti esimerkiksi kuntatasolla tehtäviin rajoitustoimiin, jotka asettavat naapurikuntia merkittävästi eri asemaan.**

Ylläolevan perusteella arvioin, että ravintoloiden asiakasmäärän ja aukiolon rajoittaminen on olennaista epidemian hallinnan kannalta. **Toistaiseksi on vaikea arvioida riittääkö 28.3. asti jatkuva ravintolasulku laskemaan tartuntamääriä riittävästi**. Hienovaraisempi ravitsemusliikkeiden toiminnan rajoittaminen ja tartuntatautiriskien hallinta voi mahdollistua, kun tartuntamäärät saadaan matalammalle tasolle. Kattavan testauksen myötä tässä ajassa pystytään kuitenkin jo näkemään vaikutus, joka nykyisillä rajoituskeinovalikoimalla saavutetaan.

Kevään ja kesän osalta keskeistä on muistaa, että **ulkotiloissa tartuntariski on hyvin pieni**. Sikäli ei ole koronaviruksen leviämisen kannalta järkevää, että sisä- ja ulkotiloja rajoitetaan samalla tavoin. Riippumatta alueellisista tartuntamääristä ulkona ruokaileva tai juova asiakas on parempi viruksenhallinnan kannalta kuin sisätiloissa oleileva asiakas. **Näen olennaisena, että ihmisten ulkona oloa kannustetaan myös ravitsemusliikkeissä.**

Kokonaisuudessaan epidemiatilanteen kehittyminen Suomessa on vaikeasti arvioitavissa. Epävarmuus on kuitenkin viime aikoina vähentynyt, koska B.1.1.7-muunnoksen esiintymisestä on saatu luotettavaa tietoa ja rajoitukset ovat kiristyneet. Keskeiset epävarmuustekijät tulevien kuukausien osalta ovat toisaalta se, 1) kuinka nykyiset rajoitukset vähentävät ihmisten fyysisten kontaktien määrä ja siten hidastavat epidemiaa tulee muuttumaan lähikuukausina ja 2) kuinka nopeasti ihmisiä rokotetaan ja miten tämä vaikuttaa viruksen leviämiseen.

Tuomas Aivelo,

tutkijatohtori, ekologian ja evoluutiobiologian dosentti, Helsingin yliopisto

Viitteet:

(1) https://www.medrxiv.org/content/10.1101/2020.10.29.20220426v2.full-text

Olennaiset sidonnaisuudet
Apurahatutkijasopimus Helsingin yliopiston bio- ja ympäristötieteellisen tiedekunnan kanssa
Tutkimushankeitta rahoittavat: Maj ja Tor Nesslingin säätiö, Emil Aaltosen säätiö, Koneen säätiö, Suomen Akatemia ja Helsingin kaupunki.
Avustaja- tms. sopimuksia: Helsingin yliopisto (tuntiopettaja), Sanoma (blogi, Tiede-lehti; kolumni, Tiede Luonto), Maaseudun Tulevaisuus (kolumni), Otava ja Gaudeamus (kustannussopimus), eOppi (kustannussopimus).
Asiantuntija- ja luennointipalkkioita: Tampereen kaupunki, Porin kaupunki ja Biologian ja maantieteen opettajain liitto
Asiantuntijajäsen Kasvinsuojeluseuran asunto- ja elintarvikehygienian jaostossa.